

Obsah

Úvod	9
Princípy vyučovania kritického myslenia	11
Základné aktivity	13
Aktivita č. 1: Čo (ne)vieme?	13
Aktivita č. 2: Kolo argumentov	15
Aktivita č. 3: Kladenie otvorených otázok	17
Aktivita č. 4: Rozlišovanie neutrálnych a hodnotiacich výrazov	19
Aktivita č. 5: Meníme školu	22
Náročnejšie aktivity	23
Aktivita č. 6: Základné ľudské práva a slobody	23
Aktivita č. 7: Právne dilemy	25
Aktivita č. 8: Korelácia ≠ Kauzalita	27
Aktivita č. 9: Čítanie grafov – o kom štatistika vypovedá	31
Aktivita č. 10: Lietadlo či auto – čo je nebezpečnejšie?	35
Aktivita č. 11: Rýchla reakcia na nepravdy	37

Princípy vyučovania kritického myslenia

Samostatne a kriticky myslieť je zručnosť. Nie je to vedomosť, ktorú by sme sa naučili naspamäť. Podobne ako iné zručnosti sa dá osvojiť, rozvíjať a človek sa v nej môže tréningom zlepšovať.

Pri vyučovaní sa nevyhýbajme ťažkým a kontroverzným témam. Naši žiaci sa nimi zaoberať budú a ak neprejavíme účasť my, necháme tak všetok priestor na vplyv niekomu inému.

Nebojme sa povedať tieto úprimné vety:

„Toto je môj názor. Utvoril/a som si ho na základe nasledujúcich argumentov. Vy s ním nemusíte súhlasiť a môžete si utvoriť iný názor.“

„Na túto otázku nemám názor, lebo o nej neviem dostatočne veľa.“

Tieto vety by sa mali naučiť používať aj naši žiaci a na to potrebujú vzory.

Nebojme sa rozumne využívať internet. Doba sa zmenila a pre dnešných žiakov je neustály prístup na internet bežnou súčasťou ich života. Reflektujme to aj v spôsobe výučby. Motivujme žiakov, aby si vyhľadávali informácie, ktoré ich zaujímajú. Zároveň s nimi debatujme o tom, ktoré webové stránky navštevujú a kto ich ovplyvňuje.

Náročnejšie aktivity

Aktivita č. 6: Základné ľudské práva a slobody

- **Kľúčové slová:** základné ľudské práva a slobody, právo
- **Oblasť:** (4) Vznik predsudkov a ako s nimi pracovať.
- **Zameranie aktivity:** Aktivita sa venuje základným ľudským právam a ich úprave vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv alebo v druhej hlave ústavy SR.
- **Poznámka:** Aktivita je vhodná najmä na dejepis alebo občiansku výchovu / náuku o spoločnosti.
- **Priebeh aktivity:**
  - Každá skupina žiakov dostane zadanie, pričom každá skupina môže analyzovať iný článok vybraného právneho dokumentu (viď nižšie). Žiaci v skupine pracujú spoločne. Vyučujúci prechádza medzi skupinami a priebežne zodpovedá otázky či pomáha žiakom.
  - Následne jednotlivé skupiny prezentujú, ktorý článok analyzovali a o čom v skupine debatovali.

Ukážka zadania pre žiakov:

Prečítajte si uvedený článok **Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948**:

Článok 4

Nikto nesmie byť držaný v otroctve alebo v nevoľníctve, všetky formy otroctva a obchodu s otrokmi sú zakázané.

Napadá vám situácia, v ktorej tieto ľudské práva boli porušené? Mohlo to byť v minulosti alebo v súčasnosti, na Slovensku alebo v inej krajine sveta. Vyberte jednu takú situáciu a zodpovedajte k nej nasledujúce otázky:

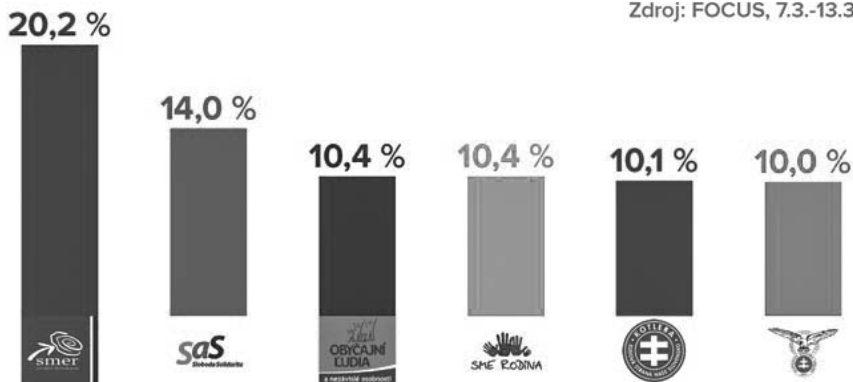
- Kedy a kde k porušeniu došlo?
- Koho práva boli porušené?
- Kto bol zodpovedný za dané porušenie?
- Bolo porušenie v súlade so zákonom danej krajiny v danom čase?
- Akú mali títo ľudia možnosť dožadovať sa naplnenia svojich práv? Kto by im mohol pomôcť?

Aktivita č. 7: Právne dilemy

- **Kľúčové slová:** právo, dva pohľady na tému, argument
- **Oblasť:** (5) Umenie konštruktívnej diskusie.
- **Zameranie aktivity:** Podobne ako vyššie spomínaná aktivita Kolo argumentov, aj táto vychádza z princípu dvoch pohľadov na určitú tému.
- **Poznámka:** Aktivita je vhodná najmä na predmet občianska výchova/ náuka o spoločnosti, ale aj na iné predmety.
- **Priebeh aktivity:**
  - Každá skupina žiakov dostane zadanie, pričom každá skupina môže analyzovať iné tvrdenie (viď nižšie). Ku každému tvrdeniu jedna skupina pripravuje argumenty za a druhá proti. Žiaci v skupine pracujú spoločne. Vyučujúci prechádza medzi skupinami a priebežne zodpovedá otázky či pomáha žiakom.
  - Po príprave v skupinách si naproti sebe sadne skupina argumentujúca za a skupina s argumentmi proti rovnakému tvrdeniu. Každá skupina prezentuje svoje argumenty. Ostatní žiaci im môžu klásť otázky.

Volebné preferencie politických strán

Zdroj: FOCUS, 7.3.-13.3.2018

Zdroj: Graf vytvorený na základe tlačovej správy agentúry Focus zo dňa 14.03.2018 "Volebné preferencie politických strán – marec 2018" Správa online dostupná: <http://www.focus-research.sk> Graf vytvoril portál tvnoviny.sk dňa 14.3.2018. Dostupné online: http://www.tvnoviny.sk/domace/1910854_prvy-prieskum-od-vladnej-krizy-smer-so-stratou-ale-stale-prvy

Odpovede ku grafu „Volebné preferencie politických strán“

1. Graf ukazuje, ktoré politické strany by ľudia volili, keby práve boli voľby.
2. Graf vytvorila súkromná výskumná agentúra Focus v období 7. - 13. 3. 2018. Ide o výskum verejnej mienky, to znamená, že boli náhodne vybraní respondenti ako zástupcovia verejnosti, a na základe ich odpovedí bol graf vytvorený. Štandardný počet respondentov pre výskum verejnej mienky je okolo 1 000 náhodne vybraných ľudí.

Aktivita č. 10: Lietadlo či auto – čo je nebezpečnejšie?

- **Kľúčové slová:** logika, mediálna gramotnosť, xenofóbia
- **Oblasť:** (2) Práca so zdrojmi a informáciami
- **Zameranie aktivity:** Žiaci si pomocou nekontroverzného príkladu z bežného sveta (rizikovosť dopravy lietadlom a dopravy autom) uvedomia súvislosti zo štatistiky a logiky, práce médií a princípov xenofóbie.
- **Priebeh aktivity:**
  - Rozdajte žiakom úryvok nižšie. Majú sa v skupinách, dvojiciach či samostatne zamyslieť nad logickými chybami v texte.

Zadanie: V čom sa autor textu mylí?

"Zachytil si správy o nedávnej havárii lietadla? V poslednom čase takýchto prípadov pribúda. Asi prestanem lietať, je to riadne nebezpečné. Cestovať autom je oveľa bezpečnejšie, človek to má sám pod kontrolou."

- Nasleduje spoločná diskusia na nasledujúce témy:
  - Cestovanie autom je štatisticky menej bezpečné, ako cestovanie lietadlom. Podľa štatistik americkej organizácie National Safety Council je pravdepodobnosť úmrtia pri dopravnej nehode 1/114 a pri leteckej a vesmírnej doprave 1/9821. Podľa týchto štatistík je teda letecká doprava 86-krát bezpečnejšia, než doprava autom.